

การมีส่วนร่วมของชุมชนชาติพันธุ์ม้งเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

THE PARTICIPATION OF HMONG ETHNIC COMMUNITIES TO DEVELOP CULTURAL
TOURISM, PONG YAENG SUBDISTRICT, MAE RIM, CHIANG MAI PROVINCE.

มัทรี สี่มา¹ อำพร กันทา² และวรัญญ์คมน์ รัตนมงคลชัย³
Matsee Srime¹ Amporn Kanta² Varunkom Ratanamongkonchai³

^{1,2,3} หลักสูตรการท่องเที่ยวและการบริการ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

^{1,2,3} Tourism and Hospitality, Faculty of Business Administration and Liberal Arts,
Rajamangala University of Technology Lanna

E-mail ¹matsee.s@rumtl.ac.th ²amporn133@rumtl.ac.th ³warankom.job@rumtl.ac.th

Received October 1,2022
Revised November 15,2022
Accepted November 22,2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนชาติพันธุ์ม้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยเก็บข้อมูลจากประชากรชาติพันธุ์ม้งที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านม้ง 5 หมู่บ้าน จำนวน 400 คน โดยใช้รูปแบบการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านแม่สาใหม่ หมู่บ้านบวกจัน หมู่บ้านผานกกก และหมู่บ้านแม่สาใหม่ต้องการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานหรือกิจกรรมของหมู่บ้านมากที่สุด ส่วนกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านบวกเตยมีความต้องการในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนมากที่สุด ทั้งนี้ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนชาติพันธุ์ม้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่พบว่ากลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านบวกเตย หมู่บ้านผานกกก และหมู่บ้านแม่สาใหม่มีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากที่สุด สำหรับกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านแม่สาใหม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือกิจกรรมของหมู่บ้านมากที่สุด และกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านบวกจันมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุด

คำสำคัญ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ ชาติพันธุ์ม้ง การมีส่วนร่วม

ABSTRACT

This quantitative research aims to study the participation of Hmong ethnic communities for the development of cultural tourism in Pong Yaeng, Mae Rim District, Chiang Mai Province. Data were collected from 400 Hmong ethnic people living in five villages using multi-stage sampling. The results showed that the samples in Mae Sa Mai village, Buakchan Village, Pha Nok Kok Village, and Mae Sa Noi Village wanted to participate in receiving benefits from the village's operations or activities the most. As for the villagers of Buak Toei Village, they had the greatest need to know information about the community. The results of the study on the participation of Hmong ethnic communities in cultural tourism in Pong Yang Sub-district, Mae Rim District, Chiang Mai Province found that the sample groups of Buak Toei Village, Pha Nok Kok Village, and Mae Sa Noi Village were the most involved ones in receiving information. The Mae Sa Mai sample group participated in the village operations and activities the most. The villagers of Buakchan Village participated in receiving benefits the most.

Keywords

Cultural Tourism, Ethic Tourism, Hmong, Participation

ความสำคัญของปัญหา

ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นเป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังที่ต่าง ๆ ทั่วโลก เพื่อเรียนรู้ สร้างความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น สถาปัตยกรรม ศิลปะ ประเพณี เทศกาล วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ที่แตกต่างจากสภาพแวดล้อมเดิมของนักท่องเที่ยว (นุชนารถ รัตนสุวงศ์ชัย, 2554) อีกทั้งการท่องเที่ยวยังเป็นเครื่องมือในการกระจายความเหลื่อมล้ำทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2560) ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีการกระจายตัวของวัฒนธรรมเชิงชาติพันธุ์ตามการอพยพการย้ายถิ่นฐานจากเหตุการณ์ประวัติศาสตร์เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะพื้นที่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งมีการตั้งถิ่นฐานของหลายกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น มูเซอ อาข่า ละว้า กระเหรี่ยง ไทลื้อ จินยูนนาน และม้ง เป็นต้น มีการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในพื้นที่ และเกิดเป็นกลุ่มชนขนาดย่อมบนพื้นที่สูงของทางภาคเหนือ โดยเฉพาะอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีประชากรหลากหลายกลุ่มอาศัยอยู่ อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่ได้รื้อฟื้นมาแนวพระราชดำริมาเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้คนในท้องถิ่นทั้งชนพื้นเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การที่อำเภอแม่ริมมีกลุ่มประชากรที่หลากหลาย จึงส่งผลให้เกิดความหลากหลายของทรัพยากรทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลโป่งแยงอำเภอแม่ริมมีสถานที่ท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวหลายประเภท เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวความสนใจพิเศษอื่น ๆ ประกอบกับพื้นที่ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม มีอาณาเขต

ติดต่อกับอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสะดวกแก่การเข้าถึงพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยว จึงทำให้กลายเป็นจุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ (นิรุตร์ แก้วหล้า, 2560) อย่างไรก็ตาม การที่แหล่งท่องเที่ยวได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้เป็นที่สนใจของกลุ่มนักลงทุนในการเข้ามาลงทุนสร้างสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้วย เกิดความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรม พฤติกรรมหรือการใช้ชีวิตของคนในท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงไป ดังที่หมู่บ้านผานกกก และหมู่บ้านบวกเตย ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เคยมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวจำนวนมาก ทำให้เกินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ รวมถึงส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชนที่ไม่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวกับคนที่ไม่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวขึ้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องได้รับการจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยการนำความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่และความโดดเด่นทางชาติพันธุ์มาใช้ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนในท้องถิ่นต่อไป

จากความสำคัญดังกล่าว หากตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการนำความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ และความโดดเด่นทางชาติพันธุ์มาเป็นส่วนสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน อีกทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวภาคส่วนอื่น ๆ แล้ว จะส่งผลให้พื้นที่ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สามารถสร้างความภาคภูมิใจให้แก่คนในท้องถิ่น รวมถึงเกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอีกทั้งร่วมนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์นั้นให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการสร้างความยั่งยืนให้กับพื้นที่ได้เป็นอย่างมาก

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนชาติพันธุ์ม้งเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยนี้ได้ประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจากนักวิชาการหลายท่าน Arnstein (1969) ได้กำหนดการมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพออกเป็น 5 ระดับ เช่นเดียวกับ Wilcox (1994), International Association for Public Participation (2006) ซึ่งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อการดำเนินการท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร (To Inform/Informing) คือการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ โดยการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมแก่ชุมชนทำให้ชุมชนเกิดการรับรู้หรือการให้สิทธิแก่ประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ ชุมชนสามารถแสดงความคิดเห็น แต่ไม่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (Planning and Deciding Together) คือ คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานและยอมรับในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อีกทั้งชุมชนมีส่วนร่วมการตัดสินใจเลือกในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ผลการตัดสินใจเป็นผลการตัดสินใจร่วมกัน

3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Acting together) คือ ประชาชนหรือชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ปฏิบัติงานหรือร่วมปฏิบัติงานตามความถนัดและความชำนาญ โดยเพื่อนร่วมงานจำเป็นต้องไว้วางใจซึ่งกันและกันเช่นเดียวกับการเห็นด้วยหรือยอมรับในสิ่งที่กระทำร่วมกัน รวมถึงการกำหนดสัดส่วนงานที่เหมาะสมและมีความยุติธรรมร่วมกัน ทั้งนี้ในกิจกรรมที่ชุมชนไม่สามารถมีส่วนในการปฏิบัติงานได้เป็นแต่สามารถมีส่วนร่วมดำเนินการด้วยการลงทุนถือหุ้นโดยถือว่ามีารร่วมดำเนินการได้

4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) คือ ชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือการดำเนินการใด ๆ ที่ดำเนินไปแล้วยอมรับได้มาซึ่งผลประโยชน์และผลกระทบทั้งผลกระทบทางบวกและทางลบโดยที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงการกระจายผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกันตามความถนัดและความชำนาญของแต่ละบุคคล

5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) คือ ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามการดำเนินการตามกิจกรรมนั้น ๆ ว่าเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนแล้วได้นำมาตรวจผลกระทบมาใช้หรือไม่ และจำเป็นต้องมีการประเมินผลการดำเนินการนั้นว่าสามารถบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด และผลของการดำเนินการเป็นอย่างไร เพื่อจะได้กำหนดเป็นแนวทางในการพิจารณาการนำมาตรการที่เหมาะสมมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ฐิตอลีนา ใจเพียร, 2558; ธเรศ ศรีสถิต, 2560)

วิธีดำเนินการวิจัย

กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่หมู่บ้าน 5 หมู่บ้าน จำนวนทั้งหมด 2,900 คน โดยแบ่งออกเป็น บ้านผานกกก จำนวน 494 คน บ้านบวกเตย จำนวน 386 คน บ้านบวกจัน จำนวน 738 คน บ้านแม่สำน้อย จำนวน 390 คน และบ้านแม่สาใหม่ จำนวน 892 คน (รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้านประจำปี พ.ศ.2562) โดยใช้สูตร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) กำหนดความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามมีจำนวน 400 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้เลือกใช้รูปแบบการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)

ขั้นตอนที่ 1 คำนวณจำนวนประชากรทั้งหมดของ 5 หมู่บ้าน โดยสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ได้จำนวน 400 คน

ขั้นตอนที่ 2 เลือกตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่มตามหมู่บ้าน ซึ่งแบ่งได้ 5 หมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	จำนวนประชากรแต่ละหมู่บ้าน (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
บ้านผานกกก	494	68
บ้านบวเกเตย	386	53
บ้านบวกจัน	738	102
บ้านแม่सान้อย	390	54
บ้านแม่สาใหม่	892	123
รวม	2,900	400

ขั้นตอนที่ 3 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยให้กลุ่มตัวอย่างมีคุณสมบัติตามคุณลักษณะของประชากรของการวิจัย คือ เก็บข้อมูล 5 หมู่บ้าน ตามจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินวิจัย

การวิจัยนี้ใช้เครื่องมือดำเนินการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้ตอบแบบสอบถามเป็นประชาชนที่อยู่พื้นที่ชาติพันธุ์ม้ง ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่อรมิ จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน 4 ส่วน ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระดับการศึกษาสูงสุด ระยะเวลาที่อยู่อาศัย โดยใช้สถิติคือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) ระดับความต้องการในการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนชาติพันธุ์ม้ง ได้แก่ ความต้องการมีส่วนร่วมในระดับรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ความต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ความต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และความต้องการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เป็นการเลือกตอบแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยใช้สถิติคือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3) ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในระดับรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เป็นการเลือกตอบแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยใช้สถิติคือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

คณะผู้วิจัยได้นำเครื่องมือการวิจัยที่สร้างขึ้นไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาในแบบสอบถามแล้วนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยได้ค่าคะแนนมากกว่า 0.5 ขึ้นไปทุกข้อคำถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลและการประมวลข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการอธิบาย และการวิเคราะห์ระดับความสำคัญและผลการดำเนินงาน (Importance Performance Analysis : IPA) เป็นเครื่องมือวิเคราะห์ความสำคัญและประสิทธิภาพ (Importance – Performance Analysis: IPA) โดย Martilla, & James (1977) เป็นเครื่องมือการประเมินซึ่งใช้เพื่อทำความเข้าใจในความพึงพอใจและการจัดลำดับสิ่งที่ต้องพัฒนาก่อน-หลัง (Wong, et al., 2011) โดยการวัดค่าจะแบ่งออกเป็นตารางที่ประกอบไปด้วย 2 มิติ คือ คะแนนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอยู่บนแกน X และคะแนนความต้องการในการมีส่วนร่วมอยู่บนแกน Y ทั้งนี้ใช้ค่าเฉลี่ยของคะแนนความต้องการในการมีส่วนร่วมและคะแนนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นจุดตัด ซึ่งได้จำแนกออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

ภาพที่ 1 Importance and Performance Analysis (IPA) grid

ที่มา: ประยุกต์จาก Martilla, & James, 1977

ผลการวิจัย

ตารางที่ 2 ผลการวิจัยระดับความต้องการและการมีส่วนร่วมของชุมชนในแต่ละด้าน

การมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน (X)									
	แม่สาใหม่		บวกก้น		บวกเตย		ผานกกก		แม่สาน้อย	
	ความ ต้อง การ	การมี ส่วน ร่วม	ความ ต้อง การ	การมี ส่วน ร่วม	ความ ต้อง การ	การมี ส่วน ร่วม	ความ ต้อง การ	การมี ส่วน ร่วม	ความ ต้อง การ	การมี ส่วน ร่วม
1. การมีส่วนร่วมระดับ รับรู้ข้อมูลข่าวสาร	3.06	3.14	3.63	2.93	3.73	3.42	3.23	3.21	3.98	3.16
2.การมีส่วนร่วมในการ วางแผนและตัดสินใจ	3.56	2.98	3.08	2.50	3.33	2.98	3.49	2.95	3.68	2.87
3.การมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงาน	3.58	3.27	3.52	3.20	3.49	3.09	3.37	2.91	3.65	3.12
4.การมีส่วนร่วมในการ รับผลประโยชน์	4.19	3.26	4.21	3.28	3.57	3.15	3.93	3.09	4.02	3.01
5.การมีส่วนร่วมในการ ประเมินผล	3.20	2.60	2.64	2.60	2.95	2.43	3.33	2.65	3.30	2.37

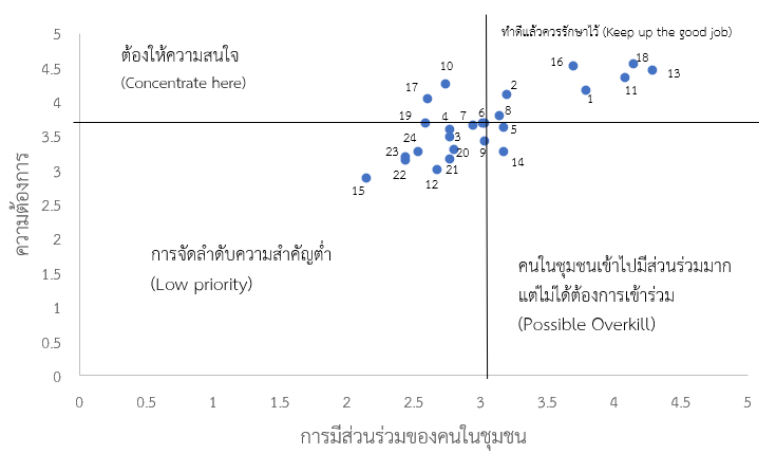
ผลการวิจัยจากการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนชาติพันธุ์ม้งพบว่า กลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านแม่สาใหม่ หมู่บ้านบวกก้น หมู่บ้านผานกกก และหมู่บ้านแม่สาน้อยมีความต้องการมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานหรือกิจกรรมของหมู่บ้านมากที่สุด ส่วนกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านบวกเตยมีความต้องการในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนมากที่สุด ในขณะที่ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนด้านต่าง ๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านบวกเตย หมู่บ้านผานกกก และหมู่บ้านแม่สาน้อยมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากที่สุด สำหรับกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านแม่สาใหม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน/กิจกรรมของหมู่บ้านมากที่สุด และกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านบวกก้นมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนชาติพันธุ์ม้งมีระดับของการมีส่วนร่วมในแต่ละด้านแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชน และการบริหารจัดการชุมชน อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของคนในชุมชนชาติพันธุ์ทั้ง 5 หมู่บ้านนั้นอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากคนในชุมชนมีความเข้าใจที่ไม่ตรงกันเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงานของหมู่บ้าน กล่าวคือ คนในชุมชนเข้าใจว่าหน้าที่ในการประเมินผลการดำเนินงานนั้นเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้เป็นคณะกรรมการหมู่บ้านเท่านั้น อีกทั้งคนในชุมชนเห็นว่าตนเองไม่มีความสามารถที่เหมาะสมกับการทำหน้าที่ดังกล่าว จึงส่งผลให้มีความต้องการในการเข้าร่วมการประเมินผลการดำเนินงานต่าง ๆ ในระดับน้อย และส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนด้วย ดังที่ ประชุม สุวดีธิ (2551) ได้กล่าวถึงลักษณะเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของบุคคลซึ่งเกิดจากพื้นฐาน 4 ประการ คือ 1) ต้องเป็นผู้มีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ต้องมีความสามารถในการวางแผนการบริหารจัดการ การบริการองค์กรตลอดจนการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า 2) เป็นบุคคลที่มีความพร้อมในการเข้าไปมีส่วนร่วมด้านต่างๆของชุมชน 3) เป็นผู้ที่มีความเต็มใจเข้าร่วม และเห็นถึงผลประโยชน์ของการเข้าไปมีส่วนร่วม 4) เป็นผู้มีโอกาส

ที่จะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการกระจายอำนาจให้กับบุคคลในการตัดสินใจ และกำหนดกิจกรรมที่ตนเองต้องการในระดับที่เหมาะสม

ทั้งนี้ จากผลการศึกษาความต้องการในการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเห็นได้ว่ามีค่าเฉลี่ยที่แตกต่างกัน โดยความต้องการของคนในชุมชนในแต่ละด้านนั้น ชุมชนเห็นถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมจึงเกิดความต้องการเข้าร่วมในการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน แต่ผลของการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมนั้นบางด้านไม่ได้เป็นไปตามความต้องการของคนในชุมชน ในการวิจัยนี้จึงใช้การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ของคนในชุมชน โดยวิธีการสังเคราะห์ IPA (Importance-Performance Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความต้องการในการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (Importance) กับผลระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (Performance) โดยใช้ค่าเฉลี่ยของคะแนนการมีส่วนร่วมและคะแนนความต้องการในการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นจุดตัด

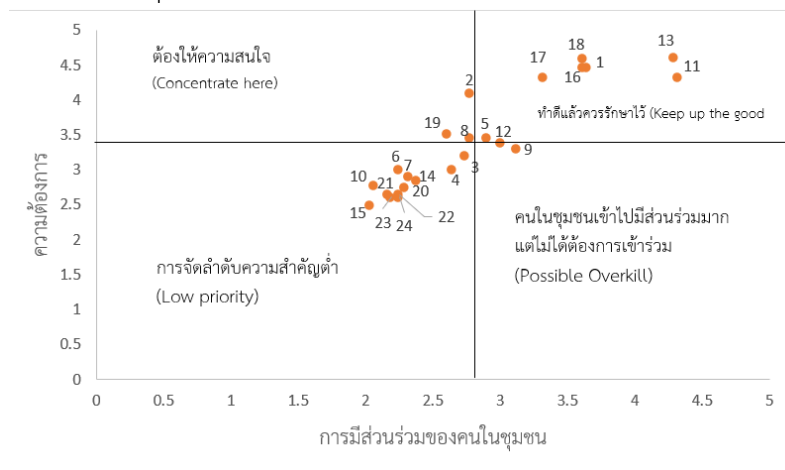
ภาพที่ 2 ความต้องการและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (หมู่บ้านแม่สาใหม่)

ที่มา: จากการศึกษา

หมายเหตุ: 1.การรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของหมู่บ้าน 2.ช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของหมู่บ้านหลากหลายช่องทาง 3.การแสดงความคิดเห็นจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน 4.การมีส่วนร่วมในการค้นหาข้อมูลและระดมความคิดเพื่อพัฒนาการดำเนินงานของหมู่บ้าน 5.การมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อรับข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาหมู่บ้าน 6.การมีส่วนร่วมวางแผนการดำเนินงานของหมู่บ้าน 7.การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานของหมู่บ้าน 8.การมีส่วนร่วมในการลงมติการดำเนินงานของหมู่บ้าน 9.การได้รับการยอมรับความคิดเห็นจากคนในหมู่บ้าน 10.การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้าน 11.การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือกิจกรรมของหมู่บ้านตามความถนัด 12.การมีส่วนร่วมในการลงทุนสำหรับการดำเนินงาน/การพัฒนาของหมู่บ้าน 13.การปฏิบัติตามตามกฎระเบียบหรือแนวทางการดำเนินงานของหมู่บ้าน 14.การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของหมู่บ้าน 15.การมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการในการจัดงานหรือกิจกรรมของหมู่บ้าน 16.การได้รับประโยชน์จากการดำเนินงาน/กิจกรรมของหมู่บ้านอย่างทั่วถึง 17.การได้รับผลประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้จากการดำเนินงาน/กิจกรรมของหมู่บ้าน (WiFi เสาสัญญาณโทรศัพท์ ฯลฯ) 18.การได้รับประโยชน์ด้านสาธารณสุขปลอดภัยที่ได้จากการดำเนินงานของหมู่บ้าน (ไฟฟ้า น้ำประปา ฯลฯ) 19.การได้รับผลประโยชน์จากกองทุนที่ได้จากการดำเนินงานของหมู่บ้าน 20.การมีส่วนร่วมติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานของหมู่บ้าน 21.การเข้าร่วมตรวจสอบการดำเนินงานของหมู่บ้าน 22.การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของหมู่บ้าน 23.การเข้าร่วมประชุมสรุปผลการดำเนินงานของหมู่บ้าน 24.การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานของหมู่บ้านจากผลการประเมิน

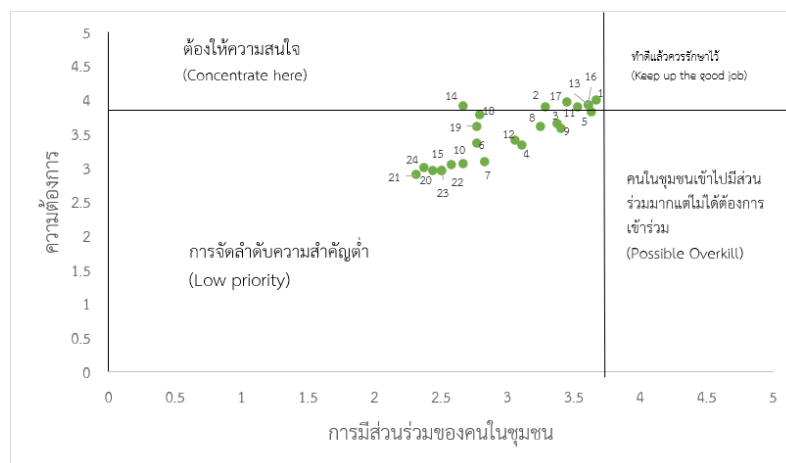
จากภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมด้านต่าง ๆ ของคนในชุมชนที่ต้องให้ความสนใจ (Concentrate here) อยู่ใน Quadrant I ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ

หมู่บ้าน (10) และการได้รับผลประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้จากการดำเนินงาน/กิจกรรมของหมู่บ้าน (WIFI เสาสัญญาณโทรศัพท์ ฯลฯ) (17) ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมที่คนในชุมชนมีความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือการดำเนินงานแต่เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของหมู่บ้านน้อย ดังนั้นจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาการจัดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เพราะการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้นมีความสำคัญในการพัฒนาชุมชน เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการวิเคราะห์ปัญหาของหมู่บ้านนั้นเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินงานหรือกิจกรรมของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมทำการศึกษาค้นคว้าหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการกำหนดกิจกรรมหรือโครงการ อีกทั้งกำหนดรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2557; วิทยา โปทาศรี และวิทยา จิตนพวงศ์, 2557)

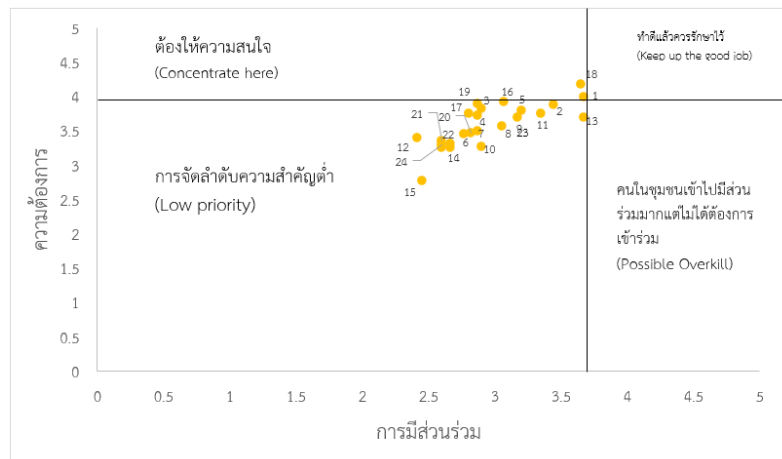
ภาพที่ 3 ความต้องการและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (หมู่บ้านบวจัน)
ที่มา: จากการศึกษา

จากภาพที่ 3 จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมด้านต่าง ๆ ของคนในชุมชนที่ต้องให้ความสนใจ (Concentrate here) อยู่ใน Quadrant I ได้แก่ ช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของหมู่บ้านหลากหลายช่องทาง (2) การมีส่วนร่วมในการลงมติการดำเนินงานของหมู่บ้าน (8) และการได้รับผลประโยชน์จากกองทุนที่ได้จากการดำเนินงานของหมู่บ้าน (19) เนื่องจากคนในชุมชนชาติพันธุ์นั้นมีหลากหลายกลุ่ม ทั้งกลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มวัยทำงาน รวมถึงกลุ่มผู้สูงอายุ ทั้งนี้การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนควรคำนึงถึงทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม เพราะกลุ่มคนในชุมชนมีความแตกต่างกันในลักษณะส่วนบุคคล จึงส่งผลต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ดังนั้นคณะกรรมการหมู่บ้านโดยเฉพาะผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ควรคำนึงถึงช่องทางการให้ข้อมูลข่าวสารแก่คนในชุมชนที่มีความหลากหลายมากขึ้น (ชฎาภรณ์ หลวงแก้ว, 2548; รุ่งโรจน์ เพชรบุรีณ, 2562)

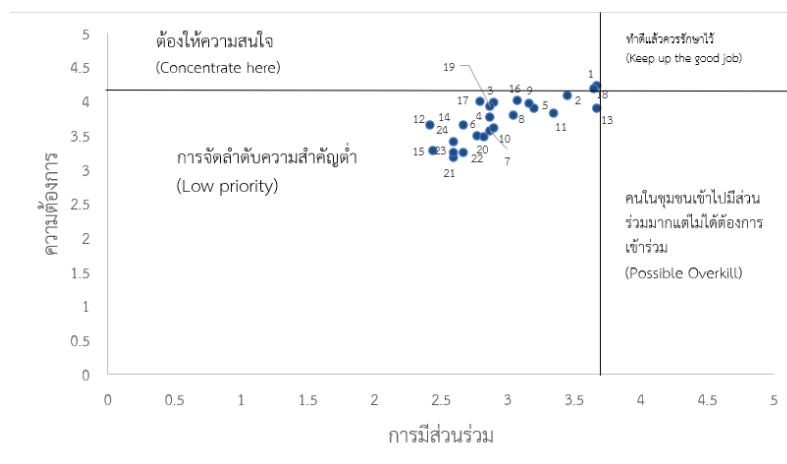

ภาพที่ 4 ความต้องการและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (หมู่บ้านบวกเตย)
ที่มา: จากการศึกษา

จากภาพที่ 4 จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมด้านต่าง ๆ ของคนในชุมชนที่ต้องให้ความสนใจ (Concentrate here) อยู่ใน Quadrant I ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง การดำเนินงานของหมู่บ้าน (1) ช่องทางการรับรู้ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของหมู่บ้าน หลากหลายช่องทาง (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือกิจกรรมของหมู่บ้านตามความถนัด (11) การปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือแนวทางการดำเนินงานของหมู่บ้าน (13) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของหมู่บ้าน (14) การได้รับประโยชน์จากการดำเนินงาน/กิจกรรมของหมู่บ้านอย่างทั่วถึง (16) และการได้รับผลประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้จากการดำเนินงาน/กิจกรรมของหมู่บ้าน (WIFI/เสาสัญญาณโทรศัพท์ เป็นต้น) (17) ดังนั้นชุมชนจำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยการปรับปรุงวิธีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปยังคนในชุมชน เพื่อให้เกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมและการดำเนินงานในรูปแบบต่าง ๆ โดยการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของแต่ละบุคคลนั้นถึงแม้จะรับข่าวสารจากแหล่งเดียวกันอาจมีการตีความออกมาแตกต่างกันได้ ส่งผลให้พฤติกรรมที่ตอบสนองและระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีความแตกต่างกันไปด้วย (ยุพดี ฐิติกุลเจริญ, 2537: อ้างถึงใน สุภวัฒน์ สงวนงาม, 2557)

ภาพที่ 5 ความต้องการและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (หมู่บ้านผานกกก)
ที่มา: จากการศึกษานี้

ภาพที่ 6 ความต้องการและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน (หมู่บ้านแม่สำน้อย)
ที่มา: จากการศึกษานี้

จากภาพที่ 5 และภาพที่ 6 การมีส่วนร่วมด้านต่าง ๆ ของคนในชุมชนที่ต้องให้ความสนใจ (Concentrate here) อยู่ใน Quadrant I ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของหมู่บ้าน (1) และการได้รับประโยชน์ด้านสาธารณสุขโรคที่ได้จากการดำเนินงานของหมู่บ้าน (ไฟฟ้า น้ำประปา เป็นต้น) (18) ดังนั้นชุมชนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในด้านดังกล่าว ทั้งนี้ การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ โดยการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมแก่ชุมชนทำให้ชุมชนเกิดการรับรู้ รวมถึงการให้สิทธิแก่ประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ซึ่งคนในชุมชนสามารถแสดงความคิดเห็น และสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามที่ตนนัดได้ ซึ่งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้นทำให้คนในชุมชนสามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีความเป็นอยู่ที่ดี และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองในด้านทักษะ ความรู้ ความสามารถ ภูมิปัญญา และการจัดการให้มีประสิทธิภาพได้ (วิทยา โปทาศรี และวิทยา จิตนพวงศ์, 2557)

ข้อเสนอแนะ**1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้งาน**

คณะกรรมการบริหารจัดการหมู่บ้าน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้องทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ของคนในชุมชน และควรให้ความสำคัญกับกระบวนการดำเนินงานที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนมากยิ่งขึ้น ตลอดจนดึงดูดให้คนในชุมชนเกิดความสนใจและต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านได้มากขึ้น เพื่อนำไปปรับปรุงหรือกระตุ้นให้เกิดการดำเนินงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งควรกำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานอัตลักษณ์ของชุมชนชาติพันธุ์ในพื้นที่ด้วยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนชาติพันธุ์ม้ง และศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในการรองรับนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2560). รายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยว. จาก <https://www.tat.or.th/th/about-tat/annual-report>.
- ชฎากรณ์ หลวงแก้ว. (2548). รูปแบบและช่องทางการสื่อสารเพื่อส่งต่อนโยบายจากผู้บริหารสู่ปฏิบัติของพนักงานการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. หลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิรุตร์ แก้วหล้า. (2560). การปรับตัวของชนกลุ่มชาติพันธุ์กับธุรกิจการท่องเที่ยว ตำบลแม่แรม อำเภอมะแมร์ จังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- นุชนารถ รัตนสูงศักดิ์. (2554). กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. การประชุมวิชาการระดับชาติ “มนุษยศาสตร์ในทศวรรษใหม่: พลวัตแห่งองค์ความรู้กับพหุลักษณะทางวัฒนธรรม”. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วันที่ 18-19 สิงหาคม 2554
- ประชุม สุวดี. (2551). การตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์ รุ่งโรจน์ เพชรบุรณิน. (2562). การเคลื่อนไหวทางสังคมบนโซเชียลมีเดีย โอกาสของชุมชนเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงด้วยมือถือ? ชุดความรู้การสื่อสารสาธารณะพลังสร้างการเปลี่ยนแปลง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักเชื่อมโยงขบวนองค์กรชุมชนและประชาสังคม สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- จิตติธินา ใจเพียร. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน: ภายใต้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น. หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารท้องถิ่น), คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์; มหาวิทยาลัยเนชั่น.

- วิทยา โปทาศรี และวิทยา จิตนุพงศ์. (2557). การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการแก้ไขปัญหา
จังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา : อำเภอสุคีริน จังหวัดนราธิวาส. หลักสูตรรัฐศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2557). เอกสารสรุปบทเรียนที่ดีของการดำเนินการ
เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ. กรุงเทพมหานคร.
- สุภวัฒน์ สงวนงาม. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกรับชมรายการข่าวของ
สถานีโทรทัศน์ของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต;
มหาวิทยาลัยเนชั่น.
- Arnstein, S. R. (1969). "A Ladder of Citizen Participation." *Journal of the American
Institute of Planners*, 35(4): 216-224.
- Martilla, J. A., & James, J. C. (1977). Importance-performance analysis. *Journal of
Marketing*, 41(1), 77-79.
- Wong, M. S., Hideki, N., George, P. (2011). The Use of Importance-Performance Analysis
(IPA) in Evaluating Japan's E-government Services. *Journal of Theoretical and
Applied Electronic Commerce Research*, 6(2), 17-30.

ประวัติแนบท้ายบทความ

	Name and Surname: Matsee Srma Highest Education: M.A. Tourism management University or Agency: Rajamangala University of Technology Lanna Field of Expertise: Tourism, Hospitality, Leisure Address: 128 Huay Kaew Road, Muang, Chiang Mai, Thailand, 50300
	Name and Surname: Amporn Kanta Highest Education: M.A. Tourism and Hotel management University or Agency: Rajamangala University of Technology Lanna Field of Expertise: Tourism, Hospitality, Leisure Address: 128 Huay Kaew Road, Muang, Chiang Mai, Thailand, 50300
	Name and Surname: Varunkom Ratanamongkonchai Highest Education: M.A. Tourism management University or Agency: Rajamangala University of Technology Lanna Field of Expertise: Tourism, Hospitality, Leisure Address: 128 Huay Kaew Road, Muang, Chiang Mai, Thailand, 50300